

tur, quidquid aliud facerent, minime se confirmatum, nec ratum habiturum. Adductus est et dominus cancellarius in testimonium. Nec contenti, adivimus etiam presentiam domini papæ, ut ejus favore et auctoritate quod inter nos convenerat confirmaretur: prius tamen habita inter nos collatione mutua ac diuturna super faciendâ electione, et de multis personis, quarum ibi mentio facta est, duabus tandem nominatis, a quibus nullus nostrum penitus dissentiret, quamlibet illarum eligi placuisset. Itaque quod nobis complacuit, dominus papa immutabiliter observari præcepit: et tam archiepiscopus, quam clerici firmiter promiserunt. **162** Illis abeuntibus, ego post discessum eorum dies paucos in Urbe faciens, ubi a domino meo impetrare potui facultatem redeundi, ad fratres iter arripimus.

2. Et transalpinantes comperimus instare diem, qua foret sacrandus homo in episcopum Lingonensem: de quo utinam meliora atque honestiora audivissemus! Nolo autem dicere quæ invitus audivi. Quid plura? A religiosis viris non paucis, qui nobis salutandi gratia occurrerant, persuasi sumus divertere per Lugdunum, quatenus, si fieri posset, rem nefariam, ne fieret, prohiberemus. Nam ego aliunde ob viæ compendium ire statueram, consulens valetudini et lassitudini corporis, præsertim quod non liquido, fateor, credebam rumoribus. Quis enim crederet tantum virum tanta uti levitate, ut postposita tam recente promissione sua, insuper domini sui mandato, personæ notabili manum imponere non timeret? Itaque consilio religiosorum acquiescentes, Lugdunum iter direximus, et pervenientes, omnino sicut audivimus, sic vidimus. Parabantur illa, non festa, sed infesta solemnia. Decanus tamen, et maxima, ni fallor, pars Lugdunensium canonicorum constanter aperteque contradicebant. Sed et rumor pudendus dolendusque passim crebescens et invalescens civitatem repleverat.

3. Quid facerem? Conveni archiepiscopum, reverenter quidem, super pacto quod fecerat, et super mandato quod acceperat: et nihil horum negavit. Causam vero prævaricationis referens in filium ducis (439), qui a constituto resilierat; ne ille turbaretur, in id se mutabilitatis incidisse dicebat, pacis videlicet intuitu. Et intulit, quia quidquid hactenus egerit, jam pro nostro deinceps arbitrio se facturum. Tum ego gratias agens: Absit! inquam; tamen non nostra, sed Dei potius voluntas fiat: quæ ita forsitan cognoscetur, si res ponatur in consilio episcoporum aliarumque religiosarum personarum, quæ hic ad vestram ipsius vocationem convenerunt, vel adhuc venturæ sunt. Quod si invocato sancto Spiritu consensus omnium vos ad procedendum in cæpto opere

(439) Hugonem scilicet, filium Odonis Burgundiae ducis ex Maria filia Theobaldi Campaniæ comitis.

(440) Nempe Petri archiepiscopi imago impressa sigillo cereo, de more illorum temporum. De Petri hujus obitu, infra in epistola 172. Ad eum epistola 394.

animaverit procedite ut cœpisti: sin autem, acquiescendum Apostolo dicenti, *Nemini cito manum imponas* (I Tim. v, 22). Visum est consilium placuisse. Iterum homo ille venisse nuntiatur, sed in hospitium, non in palatium. Vespere sextæ feriæ venit; sabbato mane recessit. Non est mecum dicere, cur nec in curia apparere voluerit, ad quam ei curæ fuit longo itinere pervenire: nisi quod verecundia monachalis, honorisque contemptus forsân putari posset, si non aliud alia, quæ secuta sunt, indicarent. Et revera quid aliud tunc suspicari debuimus, quando archiepiscopus rediens ab illo testatus est coram omnibus, nullo modo eum voluisse acquiescere, sed quidquid de eo factum fuerat, penitus refutare?

4. Denique et mandavit mox electionem fieri. Hoc per quosdam Lingonenses canonicos tunc presentes, hoc et per litteras, quæ adhuc exstant. Quibus in capitulo Lingonensi oblatis et lectis, pro pudor! incontinenti leguntur aliæ per omnia contrariæ illis, asserentes utique consecrationem dilatam, non dimissam; assignantes diem et locum ad causam decidendam, quam litteræ priores nuntiabant decisam. Putares in litteris non modo diversas, sed et adversas sibi loquentes personas, adversum se invicem contententes: nisi quod una eademque imago impressa ceris (440), unum idemque nomen præsignatum in schedulis, manifeste de uno fonte dulce et amarum illud manare cunctis qui aderant **163** mirantibus declarabant. Tenentur in manibus contradictoriæ litteræ: utris libet obedire decreveris, inobediens necesse est tenearis. Aut enim priorem te recipientem epistolam posterior condemnabit: aut si posteriorem sequi eligas prior murmurabit. Et utinam secunda epistola, sicut potuit evertere primam, ita posset sese vel ipsa tueri adversus tertiam. Sed ecce litteræ contra litteras, mandatum adversus mandatum: ita ut non jam, quemadmodum in propheta, *Manda, remanda* (Isa. xxviii, 10, 13), sed *Manda, demanda*, potius inculcetur.

5. Interim nempe homo qui et consecrationem fugerat, et electionem refutarat, festinavit ad Regem. Regalium investituram obtinuit (441); quibus meritis, ipse viderit. Mox directis epistolis, et locus qui assignatus fuerat, est mutatus, et dies anticipatus: ut loci temporisque opportunitate subtracta, et copia agendi pariter subtrahatur contradicturi, et consecrationis dies subripiatur appellaturis. Cæterum non est consilium contra consilium Domini, cujus providentia factum est ut nec contradictores defuerint, nec appellatores. Appellatum est a Falcone decano Lugdunensis Ecclesiæ, appellatum et a Pontio archidiacono Lingo-

(441) Regalium investitura est temporalis domini ac prædiorum Ecclesiæ traditio per regem facta novo episcopo post sacramentum fidelitatis ab eo præstitum. De Regalibus vide item epistolam 170, Sugerii epistolas maxime 19 et 20, atque Glossarium Cangianum.

nensi; appellatum a Bono-Amico sacerdote et canonico æque Lingonensi; appellatum et a fratribus nostris Brunone atque Gaufrido (442), ignorantibus quidem omnibus his præparationem cordis eorum, sed casu supervenientibus, haud dubium quin Dei provida voluntate. Tanta si quidem fuit brevis terminus, ut vix, ex quo rescivimus diem, spatio quatuor dierum nuntius noster cum litteris accurrere potuerit, quatenus præveniret quod parabatur, non sacramentum, sed sacrilegium. Et is quoque nihilominus contradixit, et tam consecrandum quam consecratos ad Sedem apostolicam appellavit. Et ipse erat Lingonensis canonicus. Veritatem dico, non mentior: nihil a me hic dictum personæ odio, sed solo veritatis amore veraciter omnia posita, teste ipsa veritate.

EPISTOLA CLXV (443).

AD FALCONEM DECANUM (444), ET GUIDONEM THESAURARIUM LUGDUNENSIS ECCLESIE.

Unde supra.

Plaga, ut videtis, charissimi, Ecclesiæ nostræ magna est, et multa eget cura; nec modo multa, sed cita, ita ut assidue cum lacrymis medico cœlesti instemus dicentes: *Domine, descende priusquam moriatur* (Joan. iv, 49). Unum est quod magis exacerbat dolorem et pene desperat curationem: quia nimirum inde est orta tribulatio, unde consolatio sperari debuere. Quisnam enim, o misera, malum hoc quod plangis, induxit super te? Profecto non inimicus, non is qui oderat te: sed homo unanimis, dux tuus et metropolitanus tuus. Quomodo ab austro, et non jam ab aquilone panditur omne malum? Merito proinde non est dolor sicut dolor meus, quoniam de quibus potissimum præsumebamus, ab ipsis passi sumus, et non ab aliis. O Lugdunensis pia mater Ecclesia! cujusmodi non sponsum, sed monstrum tuæ filiæ procurasti nunc! non plane matrem te in hoc, sed novercam sensimus. Gener hic tuus quam longe a nobili illa tua antiqua honestate, gravitate, probitate, degenerat! Quid enim? egone id dixerim honorabile connubium, et thorum immaculatum, quod de tali et taliter factum est? Sine lege, sine ordine, sine ratione sic confusa sunt omnia; imo ita cuncta in fraude et temeritate præcepta et præsumpta fuisse constat, ut non dico episcopum, sed ne villicum quidem, aut teloniarium quempiam in hunc modum decuerit ordinari. Quibus vos laudibus efferam, dilectissimi, qui soli condoluistis afflictæ, ei tam in prima, quam in secunda sua defensione oppressæ **164** astitistis, ascendentes ex adverso, et opposcentes vos murum pro domo Israel? Non est inventus similis vobis, in illo conventu, qui conservaret legem Excelsi, qui sacris obtemperaret canonibus: qui denique se induceret zelum Phinees, et linguæ mucrone confoderet for-

(442) De Brunone actum supra ad epistolam 144. Gaufridus videtur esse is qui postea Bernardi notarius.

(443) Scripta anno Christi 1138.

(444) Falco dein electus est archiepiscopus Lugdu-

nicantes (Num. xxv, 8). Quæ cum ita de vobis ad Dei et vestram ipsorum gloriam ubique, clarescant, restat ut principio tam laudabili condignum exitum dare, et hostiæ capiti caudam jungere satagatis.

EPISTOLA CLXVI (445).

AD DOMINUM PAPAM INNOCENTIUM.

Unde supra.

1. Iterum clamo, iterum pulso, etsi non clamosis vocibus, certe lacrymosis gemitibus. Cogit iterare clamores iterata in nos injuria perditorum, et prolongantium iniquitatem suam. Confortati sunt, addentes prævaricationem. Apponunt iniquitatem super iniquitatem, et superbia eorum ascendit semper. Invaluit furor, pudor evanuit, et timor Dei. Quem contra tuam, Pater, cautam [al. castam male] justamque dispositionem non timuerunt eligere, etiam post appellationem tui nominis ausi sunt execrere. Et hoc præsumperunt Lugdunensis, Eduensis, Matisconensis, amici Cluniacenses. In fraude et temeritate istorum, heu! quam ingens multitudo sanctorum turbabitur, si angariati fuerint tale portare jugum, taliterque impositum? Proh nefas! hoc ita accepturi sunt, ac si cogantur genua curvare ante Baal, aut certe juxta prophetam pactum facere cum morte, et cum inferno fœdus inire (Isa. xxviii, 15). Rogo, ubi jus, ubi lex, ubi sacrorum auctoritas canonum ubi denique reverentia majestatis? Illa, illa quæ nulli negatur oppresso, soli mihi non profuit appellatio. Ubi nimirum imperabat aurum, judicabat argentum, leges canonesque silebant, locum ratio et æquitas non habebant. Eisdem telis, quod intolerabilius est, arcem quoque apostolici culminis oppugnare minantur. Id vero ridicule; fundata est enim supra firmam petram.

2. Sed quid ago? excessi, fateor: non est meum accusare quemquam aut reprehendere; sufficit mihi ut plangam dolorem meum. Post longam moram multosque labores, quos pro servitio Romanæ Ecclesiæ pertuli, cum tandem placuit Serenitati vestræ reditum annuere ad fratres meos, etsi fractus viribus corporis, tanquam male operans, lætus tamen ob manipulos pacis quos reportabam, ad monasterium cum prosperitate perveni. Credidi me de labore evasisse ad requiem; licere mihi utcumque resarcire spiritualium damna studiorum, ac sanctæ quietis detrimenta, quæ foris incurreram; et ecce tribulatio et angustia invenerunt me. En lectulo recubantem plus cordis, quam corporis dolor exerceat. Nec enim ego deploro temporale incommodum ullum. Anima mea in manibus meis: salus ejus in causa est. Placet vobis, ut illi homini credam animam meam qui perdidit suam? Scio quia non placet. Quamobrem dixi animæ meæ expedire magis inire fugam, quam et mœrore consumere residuum dierum meorum, et nihilominus in periculum salutis incidere.

nensis, de cujus electione epistolæ 171, 172, ad dominum papam Innocentium. Ad ipsum Falconem epistola 173.

(445) Scripta anno Christi 1138.

At Deus vobis potius inspiret quod potius est; reducere videlicet ad memoriam (si dignum iudicatis) qualiter vobiscum egerim, et ponere oculos pietatis super puerum vestrum, et liberare afflictum de angustia. Quin potius non oblivisci quanta Deus ipse fecerit vobis, et in quantum quæcumque vicem recompensationis, ad ipsius gloriam, quod tam perperam factum est, revocare.

165 EPISTOLA CLXVII (446).

AD EUMDEM.

Pro eodem negotio.

Clementissime Pater, nonne præcipiendo præcepisti in Lingonensi Ecclesia personam eligi religiosam atque idoneam, et ad consilium pueri tui? Nonne dominus Lugdunensis hoc ipsum mandatum ex apostolico ore tuo præsens excepit tam fideliter exsecuturum, quam firmiter inunctum, ac frequenter inculcatum nonne denique et spondit! Quid ergo visum est ei, mutare voluisse quod utilissime et consultissime statutum fuerat, aliudque sua præsumptione moliri quod non conveniebat, in vestra ipsius Majestatis contemptum, et in nostræ pusillanimitatis scandalum? Quomodo non erubuit bonus ille vir apud se Est et Non inveniri, tentans imponere tam indignum jugum cervicibus tam numerosæ multitudinis religiosorum virorum servorum tuorum adversus statutum tuum et promissum suum? Inquire, Pater, inquire diligenter, quale homo ille, cui festinat manum imponere, testimonium habeat, et ab his qui prope sunt et ab his qui longe. Mihi enim interdicit dicere pudor quod publica fama de eo dicit, imo infamatio celeberrima divulgavit. Et quid dicam? Tristis est anima mea usque ad fugam. Et jam forsitan fugissem, nisi me retinisset consolationis spes, quam de visceribus vestris exspecto. Volebam scribere per ordinem per lacrymabilem miseræ nostræ historiam: sed præ tristitia languet manus, sensus hebescit, horret lingua eloqui malignam fraudem, sed subreptionem, sed circumventionem, sed temeritatem, sed perfidiam. Quid ergo? Filius tuus Pontius archidiaconus, qui et in hæc causa constanter fideliterque se habuit, cuncta tibi, Pater, narrabit, et quid factum doleamus, et quid faciendum flagitemus. Ipsi crede tanquam mihi. Ego autem hoc unum ut parturiens loquor: nisi isti a tam scelerato tamque temerario ausu deficiant, ut me ipsum nunc sentio, deficiet in dolore vita mea, et anni mei in gemitibus.

EPISTOLA CLXVIII (447).

AD EPISCOPOS ET CARDINALES ROMANÆ CURIÆ.

Unde supra.

1. Vos scitis, si dignum ducitis recordari, qualiter vobiscum in tempore malo conversatus sim, egrediens et regrediens, et pergens ad imperium regis, persistens ac permanens vobiscum in tentationibus vestris, ita ut, consumptis pene viribus corporis, vix post redditam cœlitus pacem Ecclesie

(446) Scripta anno Christi 1138.

(447) Scripta eodem anno.

repatriare potuerim. Et recolo hoc, non glorius aut impropere, sed provocans et efflagitans, moneus et reposcens debitum vestrae miserationis affectum. Urget necessitas modo omnes repetere debitores. Ego vero si feci quod facere debui, haud aliud me ex eo quam servum inutilem reputo, juxta sermonem Domini (Luc. xvii, 10). Verumtamen si feci quod oportuit, aut quod faciendum fuit, nunquid merui vapulare? Et ecce rediens a vobis, tribulationem et dolorem inveni, et nomen Domini invocavi, sed non profuit; invocavi et vestrum et non valuit: siquidem dii fortes terræ vehementer elevati sunt, Lugdunensis scilicet archiepiscopus, et Cluniacensis abbas. Hi confidentes in virtute sua, et in multitudine divitiarum suarum gloriantes, adversum me appropinquerunt et steterunt. Et non adversum me tantum, sed adversum magnam multitudinem servorum Dei, adversum vos quoque, adversum se ipsos, contra Deum, contra omnem æquitatem et honestatem.

2. Denique imposuerunt hominem super capita nostra, 166 quem, pro pudor! et boni horrent et mali rident. Quo ordine, imo quam extraordinarie, videat Deus et iudicet; videat et Romana curia: videat et doleat, misereatur et accingatur ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Quid enim? placet tibi, domina mundi, universitati constituta vindex in iram, iudex in misericordiam; placet, inquam, tibi quod, dum superbit impius, incenditur pauper et ille pauper, qui pro tuo servitio, cum non haberet censum quem effunderet, sanguini non pepercit? Dignumne tibi videtur tua perfrui pace et nostram non curare, nec recipere in sortem consolationis, quos habuisti consortes laboris? Si inveni gratiam in oculis vestris, eripite inopem de manu fortiorum ejus, egenum et pauperem a diripientibus eum. Alioquin ego quidem, ut potero, laborabo in gemitu meo, et erunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte: vobis autem legam illum versiculum, *Qui tollit ab amico misericordiam, timorem Domini derelinquit; et illud, Omnes necessarii mei recesserunt a me (Job. vi, 14, 13); illud quoque, Qui juxta me erant, de longe steterunt, et vim faciebant qui quærebant animam meam (Psal. xxxvii, 12, 13).*

EPISTOLA CLXIX (448).

AD DOMINUM PAPAM INNOCENTIUM. (Unde supra.)

Cur clericos Ecclesie Lingonensis vocatos detinuerit; et quibus munus eligendi committendum.

Dignatio vestra fecit me familiarem, familiaritas præsumptorem. Adsit solita cordi vestro benignitas, ne forte præsumptio pariat indignationem. Audite tamen patienter, non solum quid egerim sed et cur egerim: si forte causa factum possit vel aliquatenus excusare. Ausus sum retinere clericos Lingonenses qui vocati erant, composita tamen pace inter eos: ipsisque persuasis stare deinceps de faciendi electione in beneplacito vestro et consilio bonorum, sicut

(448) Scripta anno Christi 1138.

in litteris eorum continetur. Erat autem perneccesarium eos hac vice remanere, propter terras et possessiones Ecclesie, quæ datæ sunt prædæ et direptioni, dum non est qui custodiat aut defendat. Itaque personis quæ non sint suspectæ, quæ non quærant quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, injungatur, si placet, cura eligendi qui Deo placeat et finem tandem accipiat Ecclesie tam diuturna et miseranda vexatio. Reliqua vero dicenda commissimus domino Herberto abbati Sancti-Stephani Divionensis (449), et archidiacono Lingonensi, sociisve eorum. Adjicimus etiam, ut archidiaconum Lingonensem, et Bonum Amicum ejusdem ecclesie presbyterum, quoniam fideles in causa Dei exstiterunt, eos et res eorum in defensione vestra recipiatis. Dignus est enim operarius mercede sua (Luc. v, 7).

EPISTOLA CLXX.

AD LUDOVICUM JUNIOREM (450) REGEM FRANCORUM.

Electionem Godefridi Prioris sui in episcopum Lingonensem, cui rex adversari visus est, vindicare nititur.

1. Si totus orbis adversum me conjuraret, ut quidpiam molirer adversus regiam majestatem; ego tamen Deum timerem, et ordinatum ab eo regem offendere temere non auderem. Nec enim ignoro ubi legerim: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit (Rom. xiii, 2).* Sed nec me latet, quam omni christiano, quam meæ præcipue professioni mentiri contrarium sit. Veritatem dico, non mentior: quod Lingonis de Priore nostro factum est (451), præter spem, præter intentionem episcoporum et meam factum est. Sed est qui nolentium quodam modo extorquet assensum, et suo arbitrio etiam adversas hominum voluntates, prout vult, subservire compellit. Quando enim ego periculum, quod mihi timui, ille æque non metuerem, quem diligo tanquam me ipsum! Quando ego illorum consortium non horrerem, qui alligant onera gravia et importabilia, et imponunt humeris

(449) De quo ad epistolam 59.

(450) Scripta anno Christi 1138. — Hunc Florum absolute vocat Ordericus in libro xi, pag. 813. Ludovicum Florum non semel, nempe in libro xiii, pag. 904, 911. In priori hoc loco Ludovicus Grossus Tedbaldum Blesensem atque Radulfum Parronensem, « quia discordes erant, pacificasse, et filio suo Ludovico Floro, quem ante triennium regem Remis constituerat, regnum Gallie commississe » memoratur, et quidem anno 1135. In posteriori loco ad annum 1137, idem Ludovicus, morti proximis, « Ludovicum Florum, filium suum, Tedbaldi palatini comitis, et Radulfi de Parrona consobrini sui tutelæ commississe. »

(451) Intellege de Godefrido Bernardi consanguineo, qui post multas altercationes unanimi tandem consensu ex tertio Claræ-Valis Priore episcopus Lingonensis creatus est anno 1138, nimirum schismate compresso. Nam Godefrido adhuc Priore ex Italia Bernardus scripsit epistolam 317, in Octavis Pentecostes eodem anno: quo cum ex Italia redisset, contigit hæc Lingonensis electionis historia, nimirum reddita Ecclesie pace, ut disserte habet epistola 166. Quanti vero Godefridum fecerit Ber-

PATROL. CLXXXII.

hominum, digito autem suo nolunt ea movere! Factum est tamen quod factum est: contra vos nihil, contra me plurimum. Mihi baculus imbecillitatis meæ sublatus est, mihi lumen oculorum meorum ereptum est, mihi abscissum dextrum brachium meum. Omnia excelsa ista et fluctus isti super me transierunt. In me transierunt iræ: mihi evadendi nulla ex parte patet via. Unde onera fugio, inde et subeo invitus et ingratus. Durum mihi sentio contra stimulum calcitrare. Tolerabilius fortasse spontaneo, quam nolenti et renuenti fuisset. Nam si quid virium in me est, nonne id facilius meis quam alienis humeris exercerem?

2. Sed aquiesco aliter disponenti, cum quo utique aut iudicio, aut viribus contendere, nec cautum mihi omnino, nec possibile est, sed nec Regi. Siquidem terribilis est etiam apud reges terræ (Psal. lxxv, 13). Horrendum est incidere in manus Dei viventis (Hebr. x, 34), etiam tibi, o Rex. O quam molestis auribus audimus contraria tam bonis principiis vestris! o quam amarior Ecclesie mœror post tanta prælibata gaudia, si frustrari (quod absit!) contigerit tam jucunda spe singularis clypei sui vestrae indolis, sicut hactenus est experta! Heu corrui virgo Remensis Ecclesia (452); non est qui sublevet eam: corrui et Lingonensis; non est qui porrigat manum. Avertat divina clementia a corde et consilio vestro super dolorem nostrum adjicere, cumulare tristitiam super tristitiam. Quis mihi tribuat mori, ne videam Regem bonæ opinionis sed spei melioris, conari Dei consilio obviare, irritare adversus semetipsum summi Judicis iram, pedes Patris orphanorum madefacere lacrymis afflictorum, pulsare cœlos clamoribus pauperum, sanctorum precibus, justisque querimoniis charissimæ sponsæ Christi, quæ est Ecclesia Dei viventis! Absit, absit: meliora speramus, exspectamus jucundiora. Non obliviscetur misereri Deus, nec continebit in ira sua misericordias suas. Non contristabit per illum et de illo Ecclesiam suam, per nardus, ex hac epistola innotescit, in qua eum vocat « baculum senectutis suæ, lumen oculorum, dextrum brachium. » Vide de eo librum secundum Vitæ S. Bernardi, cap. 5; et alibi sæpius, necnon Præfationem ad librum tertium Vitæ ejusdem. Godefridi electio tandem rata fuit anno 1139, ut colligitur ex quodam instrumento apud Perardum, pag. 134, ubi ecclesia Sancti-Stephani Divionensis ab eo consecrata dicitur anno Christi 1141. « episcopatus ejus anno secundo. »

(452) Quippe post mortem Reginaldi archiepiscopi, quæ contigit anno 1139, idibus Januarii, Remensis Ecclesia fere per biennium pastore vidua mansit non tam clericorum eligentium discidio, quam civium tumultu pro communie (quam vocant) institutione, et innato Ludovici VII odio in Theobaldum Campanie comitem, quod pariter in comites vicinasque Ecclesias se effudit, ex Marloto in tomo secundo Metropolis Remensis, pag. 328. Hac de re rursus conqueritur Bernardus in epistola 318. Tandem Bernardo dignitatem recusante, electus est anno 1140 Samson, cujus electio aliquandiu turbata fuit ex epistola 222. Confer epistolas 210 et 224.